PROGRAMACIÓN DOCENTE DE DIDÁCTICA DA MÚSICA E DA LINGUAXE MUSICAL I

CONSERVATORIO SUPERIOR DE MÚSICA DE A CORUÑA

TÍTULO SUPERIOR DE MÚSICA (ENSINANZAS REGULADAS POLO DECRETO 163/2015)

CURSO 2023/2024

1. IDENTIFICACIÓN E CONTEXTUALIZACIÓN										
DIDÁCTICA DA MÚSICA E DA LINGUAXE MUSICAL I (1º CUAD.)										
ESPECIALIDADE:	PEDAGOXÍA								ITINERARIOS:	PED. XERAL E DA L.M.
CARÁCTER:	OBRIGATORIO								TIPO DE CLASE:	COLECTIVA
DEPARTAMENTO:	PEDAGOXÍA								XEFE DE DPTO.:	Adriana Cristina García García
CURSOS	1º curso		2º curso		3º curso		4º curso		COORDINADOR/A DA DISCIPLINA:	Adriana Cristina García García
CUADRIMESTRES	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	Horas de clase semanais:	4
ECTS/CUAD.					6				Observacións:	
DOCENTES:	NOME E APELIDOS								EMAIL/TEL/WEB	TITORÍA
	Adriana Cristina García García								aulamusicaldeadriana@gmail.com	Luns de 16:30 a 17:30 h

2. DESCRITOR E COMPETENCIAS	
DESCRITOR: Principios psicopedagóxicos da aprendizaxe da música. Desenvolvemento das capacidades musicais. Metodoloxía e planificación didáctica. Desenvolvemento e avaliación do proceso educativo. Análise dos diversos currículos de educación musical. Deseño de procedementos e estratexias de ensinanza-aprendizaxe	
COÑECEMENTOS PREVIOS: Os correspondentes as materias de Teoría da Educación I e II e Psicopedagoxía.	
RELACIÓN CON OUTRAS DISCIPLINAS (OPCIONAL)	
COMPETENCIAS TRANSVERSAIS:	1, 4, 8, 12, 15
COMPETENCIAS XERAIS:	1, 2, 3, 4, 5, 10, 13, 18, 19, 22, 27
COMPETENCIAS ESPECÍFICAS:	1, 2, 3, 5
Ver a lista e descrición de competencias no Decreto 163/2015	

3. OBXECTIVOS	
DESCRICIÓN	COMPETENCIAS RELACIONADAS
1. Espertar interese polo feito educativo e pola participación activa.	T8, T12, T15, X10, X18, X19, X27, E1, E2, E5
2. Desenvolver os principios da psicopedagoxía xeral e a súa aplicación no ensino musical.	T12, T15, X: todos E: todos.
3. Propiciar unha actitude de análise e crítica respecto da teoría e a práctica educativas, encamiñadas á elaboración de ideas e xuízos propios, baseados no coñecemento da realidade.	Todos
4. Adquirir un núcleo estruturado de saberes e técnicas, logrado por observación, vivencia e estudo, que teña directa conexión co futuro traballo profesional.	Todos
5. Capacitar para o estudo e a investigación persoal no ámbito educativo.	T: todos, X5, X10, X13, X18, E: todos.
6. Conseguir unha conciencia clara da importancia da materia de linguaxe Musical nos estudos musicais.	T12, T15 X: todos E: todos
7. Coñecer os principios do ensino da linguaxe musical, nos cursos 1º e 2º do grao elemental de conservatorio.	Todos
8. Aprender a utilizar a entoación como medio de formación auditiva relacionándoa co ditado musical e os coñecementos rítmicos e teóricos apresos.	T1, T4 X: todos E: todos

4. CONTIDOS		
TEMAS	DESCRITOR DE SUBTEMAS	SESIÓNS
1. O currículo musical nas etapas de iniciación	1.1. Obxectivos xerais e didácticos, contidos e criterios de avaliación do 1º e 2º curso de Linguaxe Musical e Educación Auditiva e Vocal (Grao Elemental). 1.2. A música na educación infantil e primaria.	1
2. Ritmo.	2.1. Ritmo, definición e elementos. 2.2. Rítmica e métrica. 2.3. A intensidade no ritmo. A relación do ritmo con outros parámetros musicais. 2.4. Psicoloxía do ritmo.	1,5
3. Didáctica do ritmo.	3.1. Condicións básicas para o desenvolvemento da educación rítmica. 3.2. Iniciación ao ritmo. Aspectos básicos. Pulso, acento, compás, grafía, lectura. 3.3. Análise da progresión rítmica na etapa inicial. 3.4. Metodoloxía específica para os contidos desta etapa inicial. 3.5. Percepción, creación e interpretación rítmica.	2
4. A teoría musical aplicada ó ensino musical básico.	4.1. Sistematización da lectura e escritura musicais. 4.2. Concepto e tipos de intervalo. 4.3. Compases regulares. 4.4. A tonalidade. 4.5. A expresión musical. 4.6. Sintaxe musical.	1
5. Didáctica da teoría.	5.1. Recursos didácticos na sistematización da lectura e escritura musicais. 5.2. Recursos didácticos para o ensino dos intervalos. 5.3. Recursos didácticos para o ensino do compás. 5.4. Recursos didácticos para o ensino da tonalidade e das escalas. 5.5. Recursos didácticos para o ensino da agóxica, da dinámica, da articulación e do carácter. 5.6. Recursos didácticos na sintaxe musical. 5.7. A secuenciación de contidos teóricos na etapa inicial.	2
6. A voz	6.1.O aparello fonador. Descrición anatómica e fisiolóxica. 6.2. Principios básicos da emisión vocal. A respiración e o fraseo. 6.3. Clasificación e extensión das voces. A voz da infancia e da adolescencia 6.4. O coidado da voz	2
7. A educación vocal	7.1. Iniciación á entoación. Aspectos básicos. 7.2. A entoación imitada e a entoación consciente. 7.3. Recursos didácticos. Percepción, creación e interpretación melódica.	1
8. O repertorio vocal.	8.1. A canción e o canon como instrumento de traballo. 8.2. O repertorio vocal monódico e polifónico na etapa inicial. Criterios didácticos para a súa selección. 8.3. Análise da progresión melódica na etapa inicial.	2
9. O son e o oído	9.1. O son, o silencio e o ruido. Elementos do fenómeno sonoro. 9.2. O aparello auditivo. Descrición anatómica e fisiolóxica. 9.3. Oído absoluto e oído relativo.	1,5
10. A educación auditiva.	10.1. Aspectos rítmicos e melódicos. O ditado musical. Importancia na formación do pensamento e a memoria musical. Recursos didácticos. 10.2. O timbre, a cor. Recoñecemento físico e auditivo dos diferentes instrumentos. Identificación auditiva de distintas combinacións instrumentais. A audición e o ditado tímbricos. Recursos didácticos. 10.3. A audición da obra musical: adestramento da percepción e recoñecemento dos aspectos básicos da obra escoitada e desenvolvemento da memoria. Recursos didácticos. 10.4. Analise da progresión auditiva na etapa inicial.	2
	TOTAL SESIÓNS:	16

5. PLANIFICACIÓN DOCENTE E METODOLOXÍA			
TIPO DE ACTIVIDADE E DESCRICIÓN	HORAS PRESENCIAIS	HORAS NON PRESENCIAIS	TOTAL HORAS
Exposición maxistral	40		40
Práctica individual (estudo)		40	40
Práctica colectiva	21		21
Secuenciación de contidos		16	16

Composición de repentes rítmicos, ditados, exercicios teóricos e leccións de entoación		45	45
Portafolios		15	15
Titorías	1		1
Actividades de avaliación	2		2
		TOTAL HORAS:	180

6. AVALIACIÓN			
FERRAMENTAS DE AVALIACIÓN	CRITERIOS DE AVALIACIÓN	COMPETENCIAS AVALIADAS	PONDERACIÓN
6.1. CONVOCATORIA ORDINARIA			
6.1.1 AVALIACIÓN ORDINARIA (CON AVALIACIÓN CONTINUA)			
Proba escrita	Memorización e asimilación dos contidos referidos nesta programación.	T8, X (todas), E(todas)	20%
Práctica individual	**Rexistro** e **valoración dos traballos** realizados polo alumno, así como da exposición dos mesmos na aula en canto a presentación, corrección na expresión oral e escrita e manexo da terminoloxía da linguaxe musical. Destreza expositiva. Os traballos serán os seguintes: Análise dun método de Linguaxe Musical para os cursos 1º e 2º de Grao Elemental, en relación cos aspectos rítmicos, teóricos, melódicos e auditivos. Exposición, e posterior debate sobre as conclusións extraídas. Realización de 15 ditados rítmico-melódicos correspondentes ao desenvolvemento de cada curso de linguaxe musical de grao elemental (1º e 2º). Composición de seis repentes rítmicos, un por trimestre de cada curso, nos que se resuman as dificultades máis características dese nivel e momento de 1º e 2º curso de grao elemental da materia de Linguaxe Musical. Proposta de seis exames teóricos, un por trimestre de cada curso, nos que se reúnan as dificultades máis características dese nivel e momento de 1º e 2º curso de grao elemental da materia de Linguaxe Musical. Composición de dúas leccións de entoación (unha por curso) con acompañamento pianístico, nas que se resuman as dificultades máis características de cada curso de Grao Elemental da materia de Linguaxe Musical (1º e 2º) Traballo de selección de cancións populares para 1º e 2º de Grao Elemental. Elaboración dun video didáctico de educación auditiva.	T1, t2, X(todas), E(todas)	40%
Práctica colectiva	Realización de tarefas didáctico-musicais a través de traballo en equipo. Propostas adecuadas de composicións que correspondan a uns obxectivos e contidos determinados. Participación nas postas en común sobre os contidos sinalados, demostrando un certo grao de sentido crítico e de análise, avalado pola lóxica e polos saberes adquiridos, na defensa das opinións.	T8, X(todos), E(todos)	10%
Portafolios	Colección sistemática do traballo: revisions, auto-análise, reflexions, ideas principais dos contidos, conclusións do traballo en equipo, síntese da pescuda de información, exercicios, dúbidas resoltas, apuntes, reseñas e comentarios de fontes, composicións, propostas, exemplos musicais, estudo de métodos….	T1, T4, T12 X (todos) E (todos)	20%
Asistencia presencial	Participación de forma activa en clase, preguntando cantas dúbidas se presenten e propoñendo tódolos proxectos que se nos ocorran, sexan grandes ou pequenos.	T8, T12, T15 X (todos) E (todos)	10%
6.1.2. AVALIACIÓN ORDINARIA (ADIANTO DE CONVOCATORIA-EXAME DECEMBRO)			

Proba escrita	Memorización e asimilación dos contidos referidos nesta programación.	Todas	40%
Práctica individual	**Rexistro** e **valoración dos traballos** realizados polo alumno, así como da exposición dos mesmos na aula en canto a presentación, corrección na expresión oral e escrita e manexo da terminoloxía da linguaxe musical. Destreza expositiva. Os traballos serán os seguintes: Análise dun método de Linguaxe Musical para os cursos 1º e 2º de Grao Elemental, en relación cos aspectos rítmicos, teóricos, melódicos e auditivos. Exposición, e posterior debate sobre as conclusións extraídas. Elaboración e defensa oral dunha proposta persoal sobre o proceso e planificación que se seguiría no ensino dos diferentes bloques de contidos: ritmo, entoación, audición e teoría, no grao elemental (1º e 2º). Elaboración dun tema teórico e realización dunha clase práctica sobre o mesmo tema adaptada aos alumnos dun curso determinado (1º e 2º). Realización de 15 ditados rítmicos correspondentes ao desenvolvemento de cada curso de linguaxe musical de grao elemental (1º e 2º). Realización de 15 ditados rítmico-melódicos correspondentes ao desenvolvemento de cada curso de linguaxe musical de grao elemental (1º e 2º). Composición de tres repentes rítmicos, un por trimestre, nos que se resuman as dificultades máis características dese nivel e momento de 1º e 2º curso de grao elemental da materia de Linguaxe Musical. Proposta de tres exames teóricos, un por trimestre, nos que se reúnan as dificultades máis características dese nivel e momento de 1º e 2º curso de grao elemental da materia de Linguaxe Musical. Composición de tres leccións de solfexo, unha por trimestre, nas que se resuman as dificultades máis características dese nivel e momento de cada curso de grao elemental (1º e 2º) da materia de Linguaxe Musical. Unha de cada curso deberá ter acompañamento pianístico. Traballo de selección de cancións populares para 1º e 2º de Grao Elemental. Elaboración dun video didáctico de educación auditiva.	Todas	60%
6.1.3. AVALIACIÓN ALTERNATIVA (PERDA AVALIACIÓN CONTINUA CON MÁIS DE CATRO FALTAS)			
Proba escrita	Memorización e asimilación dos contidos referidos nesta programación.	Todas	40%
Práctica individual	**Rexistro** e **valoración dos traballos** realizados polo alumno, así como da exposición dos mesmos na aula en canto a presentación, corrección na expresión oral e escrita e manexo da terminoloxía da linguaxe musical. Destreza expositiva. Os traballos serán os seguintes: Análise dun método de Linguaxe Musical para os cursos 1º e 2º de Grao Elemental, en relación cos aspectos rítmicos, teóricos, melódicos e auditivos. Exposición, sinalando a sucesión progresiva das dificultades en cada campo. Elaboración e defensa oral dunha proposta persoal sobre o proceso e planificación que se seguiría no ensino dos diferentes bloques de contidos: ritmo, entoación, audición e teoría, no grao elemental (1º e 2º), especificando a temporalización por cursos e trimestres. Elaboración dun tema teórico e realización dunha clase práctica sobre o mesmo tema adaptada aos alumnos dun curso determinado (1º e 2º). Realización de 15 ditados rítmicos correspondentes ao desenvolvemento de		

	cada curso de linguaxe musical de grao elemental (1º e 2º). Realización de 15 ditados rítmico-melódicos correspondentes ao desenvolvemento de cada curso de linguaxe musical de grao elemental (1º e 2º). Composición de tres repentes rítmicos, un por trimestre, nos que se resuman as dificultades máis características dese nivel e momento de 1º e 2º curso de grao elemental da materia de Linguaxe Musical. Proposta de tres exames teóricos, un por trimestre, nos que se reúnan as dificultades máis características dese nivel e momento de 1º e 2º curso de grao elemental da materia de Linguaxe Musical. Composición de tres leccións de solfexo, unha por trimestre, con acompañamento pianístico nas que se resuman as dificultades máis características dese nivel e momento de cada curso de grao elemental (1º e 2º) da materia de Linguaxe Musical. Traballo de selección de cancións populares para 1º e 2º de Grao Elemental. Elaboración dun video didáctico de educación auditiva.		
6.2. CONVOCATORIA EXTRAORDINARIA			
Proba escrita	Memorización e asimilación dos contidos referidos nesta programación.	Todas	40%
Práctica individual	**Rexistro** e **valoración dos traballos** realizados polo alumno, así como da exposición dos mesmos na aula en canto a presentación, corrección na expresión oral e escrita e manexo da terminoloxía da linguaxe musical. Destreza expositiva. Os traballos serán os seguintes: Análise dun método de Linguaxe Musical para os cursos 1º e 2º de Grao Elemental, en relación cos aspectos rítmicos, teóricos, melódicos e auditivos. Exposición, sinalando a sucesión progresiva das dificultades en cada campo. Elaboración e defensa oral dunha proposta persoal sobre o proceso e planificación que se seguiría no ensino dos diferentes bloques de contidos: ritmo, entoación, audición e teoría, no grao elemental (1º e 2º), especificando a temporalización por cursos e trimestres. Elaboración dun tema teórico e realización dunha clase práctica sobre o mesmo tema adaptada aos alumnos dun curso determinado (1º e 2º). Realización de 15 ditados rítmicos correspondentes ao desenvolvemento de cada curso de linguaxe musical de grao elemental (1º e 2º). Realización de 15 ditados rítmico-melódicos correspondentes ao desenvolvemento de cada curso de linguaxe musical de grao elemental (1º e 2º). Composición de tres repentes rítmicos, un por trimestre, nos que se resuman as dificultades máis características dese nivel e momento de 1º e 2º curso de grao elemental da materia de Linguaxe Musical. Proposta de tres exames teóricos, un por trimestre, nos que se reúnan as dificultades máis características dese nivel e momento de 1º e 2º curso de grao elemental da materia de Linguaxe Musical. Composición de tres leccións de solfexo, unha por trimestre, con acompañamento pianístico nas que se resuman as dificultades máis características dese nivel e momento de cada curso de grao elemental (1º e 2º) da materia de Linguaxe Musical. Traballo de selección de cancións populares para 1º e 2º de Grao Elemental. Elaboración dun video didáctico de educación auditiva.	Todas	60%

Observacións:
Para ser avaliados os alumnos deberán entregar tódolos traballos e obter alomenos un cinco en cada apartado (en tódalas convocatorias e modalidades de avaliación).

7. ALUMNADO CON NECESIDADES EDUCATIVAS ESPECIAIS	
DESCRICIÓN	CRITERIOS E PAUTAS
Deberanse cumplir as disposicións vixentes no marco do establecido no *Real decreto lexislativo 1/2013, do 29 de novembro, polo que se aproba o texto refundido da Lei xeral de dereitos das persoas con discapacidade e da súa inclusión social.* Asimesmo terase en conta a *ORDE do 8 de setembro de 2021 pola que se desenvolve o Decreto 229/2011, do 7 de decembro, polo que se regula a atención á diversidade do alumnado dos centros docentes da Comunidade Autónoma de Galicia en que se imparten as ensinanzas establecidas na Lei orgánica 2/2006, do 3 de maio, de educación.*	Aqueles que estableza a Consellería competente en materia de Educación.

8. BIBLIOGRAFÍA, MATERIAIS E DOCUMENTOS

- ARAVAL (grupo). *Temas de Lenguaje musical.* Ed. Piles.
- ARAVAL (grupo). *Lenguaje Musical.* Ed. Piles.
- ASESORES PEDAGÓGICOS DE ENCLAVE CREATIVA. *Dictados.* Encalve creativa ediciones.
- CAÑADA, P.; LÓPEZ, A.; MOLINA, E. *Cuaderno de audición.* Enclave creativa ediciones.
- COBO GÓMEZ, A. *Iniciación Coral.* Ed. Nueva Carisch España / Real Musical.
- COOPER, G. Y MEYER, L. B. *Estructura rítmica de la música.* Ed. Idea Books, S. A. Colección Idea Música.
- COSTA, E.; MORENO, A. *Cuaderno de dictados.* Ed. Mundimúsica ediciones.
- FRAISSE, P. *Psicología del ritmo.* Editorial Morata.
- FUENTES, P. Y CERVERA, J. *Pedagogía y Didáctica para Músicos.* Ed. Piles.
- GALOFRÉ MORA, E. Y GALOFRÉ MORA, F. *Lenguaje Musical.* Ed. Dinsic.
- GARRIGÓS GARCÍA, R. M. *Entonando.* Ed. AB Música Ediciones Musicales
- GIL PÉREZ, M., IGLESIAS GONZÁLEZ, J. Y ROBLES OJEDA, G. *Lenguaje Musical Rítmico.* Si bemol ediciones.
- GIL PÉREZ, M., IGLESIAS GONZÁLEZ, J. Y ROBLES OJEDA, G. *Lenguaje Musical Melódico.* Si bemol ediciones.
- GRABNER, H. *Teoría general de la música.* Editorial Akal.
- LÓPEZ DE ARENOSA, E. *Apuntes sobre didáctica musical.* Enclave creativa.
- LÓPEZ DE ARENOSA, E. *Ritmo y lectura.* Ed. Nueva Carisch España/Real Musical.
- LÓPEZ DE ARENOSA, E. *Ritmo y Palabra.* ED. Real Musical.
- LÓPEZ DE ARENOSA, E. *Educación auditiva. Lenguaje Musical.* Enclave creativa ediciones.
- LÓPEZ DE ARENOSA, E. *Dictado Musical melódico.* Ed. Real Musical.
- LÓPEZ, A. Y MOLINA, E. *Cuadernos de Teoría.* Enclave creativa ediciones.
- MAYOR IBAÑEZ, A. Y PEDRO CURSÁ, D. *Nuevos cuadernos de teoría.* Real Musical.
- MAYOR IBAÑEZ, A. Y PEDRO CURSÁ, D. *Coro.* Ed. Rivera Mota.
- MAYOR IBAÑEZ, A. Y PEDRO CURSÁ, D. *Cuadernos de Lenguaje.* Real Musical.
- MAYOR IBAÑEZ, A. Y PEDRO CURSÁ, D. *Cuadernos de Audición.* Real Musical.
- MOLINA, E., ARIÑO, M. P., FERNÁNDEZ, D. Y RONCERO, M. A. *La improvisación en el Lenguaje Musical.* Ed. Real Musical.
- MOLINA, E. Y RONCERO, M.A. *Lenguaje Musical.* Enclave creativa Ediciones.
- MOLINA, E.; ARROYO, I.;NAVARRO, M.D.; RIVAS, S. *Coro.* Enclave creativa ediciones.

- MUÑOZ RUBIO, E.; MANCHADO TORRES, M. *Entonación para el siglo XXI.* Mundimúsica ediciones.
- NAVARRETE PORTA, A. M. *Lectura rítmica.* Sociedad Didáctico Musical.
- NAVARRETE PORTA, A. M. Y MORENO BUENDÍA, M. *El lenguaje de la Música.* Ed. Sociedad Didáctico Musical.
- NAVARRETE PORTA, A. M.; AUSEJO FERNÁNDEZ, C. *Canta, canta. Lenguaje creativo a dos voces.* Ed. Música Didáctica.
- NAVARRETE PORTA, A. M. y otros. *Lecciones de solfeo.* Sociedad Didáctico Musical.
- NAVARRETE PORTA, A. M. y otros. *Lectura cantada.* Sociedad Didáctico Musical.
- PEDRO, D. de, *Teoría completa de la música.* Real Musical.
- PERANDONES, M.A. *Nueva metodología del lenguaje musical.* Mundimúsica ediciones.
- ROBLES OJEDA, G. *Nuevo Lenguaje Musical.* Si bemol ediciones.
- ROBLES OJEDA, G. *Dictados.* Si bemol ediciones.
- RONCERO GÓMEZ, V. *Andante. Lenguaje Musical.* Ed. Rivera Mota.
- SIERRA. F. *El Lenguaje Musical.* Ed. Real Musical.
- SIERRA, F. *El lenguaje musical en canciones populares a dos voces.* Ed. Real Musical.
- SIERRA, F. *Para cantar. Lenguaje Musical.* Mundimúsica ediciones.
- SIERRA, F. *Lecciones de entonación.* Ed. Real Musical.
- TEMES, J. L. *Tratado de solfeo contemporáneo.* Ediciones línea.
- ZAMORANO DONOSO, A. *Lenguaje Musical.* Edilog.
- ZAMORANO DONOSO, A. *Nuevos dictados progresivos.* Mundimúsica ediciones.
- ZAZPE TORRES, P. J. *Articulaciones rítmicas.* Ed. Música Mundana.